

Sociologie pro speciální pedagogy: Medicína

Lenka Slepíčková

Toto je prezentace se zvukem. U většiny slidů najdete šedou ikonku reproduktoru. Můžete si tedy kliknutím na tuto ikonku ke každému slidu pustit komentář.

Co je sociologii po medicíně?

„Definice zdraví a nemoci, normality a nenormality, zdravého rozumu a šílenství se v závislosti na společnosti, kultuře a historickém období velmi mění. Lékařské diagnostické kategorie, jako „nemocný“, „abnormální“ a „duševně chorý“ nejsou univerzální, objektivní a nutně spolehlivé. Jsou dané kulturou, třídou a dobou (...).“

R. C. Fox 197

KULTURNĚ SPECIFICKÉ SYNDROMY

(převzato z Miller, Wood 2006: 387)

SYNDROM	KULTURNÍ/ GEOGRAFICKÁ LOKACE	SYMPTOMY
aiyiperi	Yoruba (Nigérie)	Hysterické křečovitě poruchy, tiky a psychomotorické záchvaty
nemoc duchů (<i>ghostsickness</i>)	Navaho (Jihozápad USA)	Slabost, špatné sny, pocity nebezpečí, zmatení, pocity marnosti, ztráta chuti k jídlu, pocity dušení, mdloby, malátnost, halucinace, ztráta vědomí
latah	Malajsie, Indonésie	Postižená osoba znervózní a může říci nebo udělat něco, co v zábavně, například imitovat řeč či pohyby jiných lidí
Pibloktoq (<i>arktická hysterie</i>)	Arktičtí Inuité, sibiřské skupiny	Hluboká zamyšlenost, depresivní ztichlost, ztráta vědomí nebo jeho narušení záchvaty, válení se ve sněhu, extatické výkřiky, slyšení hlasů
windigo	Kmen Vrány, Ojibwa a příbuzné skupiny severoamerických indiánů (oblast centrální a severovýchodní Kanady)	Deprese, zvracení, nechut k obvyklým jídlům, postižený má pocity, že je posedlý kanibalem, vražedné či sebevražedné impulsy
shinkeishitsu	Japonsko	Strach ze setkávání s lidmi, pocity úzkosti, neadekvátnosti, obsesivně-kompulsivní symptomy, hypochondrie

Př. Naděje dožití

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2102rank.html>

Tradiční společnost a zdraví a nemoc

„Podhozenec“

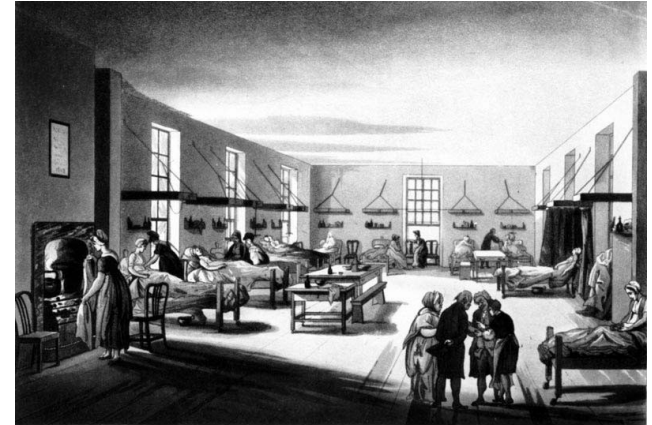
„K široce rozšířeným představám patřila záměna narozeného dítěte nějakou démonickou bytostí, která je sebere z kolébky, kam podstrčí vlastní, škaredé a neduživé dítě, podhozence. V některých místech byli přesvědčeni, že se tak děje jen nepokřtěným dětem nebo těm, jejichž matky nebyly u církevního úvodu. (...) Podvržené dítě se obvykle vyznačovalo velkou hlavou a příliš velkýma očima, tenkými údy a zakrslým růstem, nemluvalo, bylo neklidné, divoké a zlé, nenasytné, plačtivé a stále chorobné, trápilo celé okolí a bylo třeba se ho co nejdříve zbavit.“

Alexandra Navrátilová: Narození a smrt v české lidové kultuře (2004:117)

Moderní lékařství

- Medicína jako „výkladní skříň“ modernizace
- Nalézání fyzických příčin nemocí, tělo jako stroj
- Základem medicíny se stávají přírodní vědy
- Nemocnice jako vhodné prostředí pro léčbu vážných chorob
- *Profese* lékaře (jako elitní), morální nt
- Zdraví jako veřejný zájem
- Nové léky a chirurgické postupy zejména od pol. 20. století (40. léta antibiotika, po válce očkování)
- V moderní společnosti úmrtnost stoupá s věkem
- Smrtebnými chorobami jsou zhoubné nádory a srdeční choroby

Ward at the Middlesex Hospital, London, early 19th century

Funkcionalistické zkoumání medicíny

Parsons 1951

- Nemoc jako specifický typ deviace. Nemocný sice nevykonává své běžné společenské role, ale není za to negativně sankcionován, neboť mu není připisována zodpovědnost za jeho nemoc.
- Správný výkon role pacienta - povinnost dávat najevo nežádoucnost a přechodnost svého stavu, vyhledat odborníky a podrobit se léčebnému procesu.
- Lékařská profese je především institucí sociální kontroly, neboť skrze ni společnost kontroluje vlastní stabilitu, která je nemocí ohrožena.
- Role lékaře podle Parsonse

Medikalizace (medicinalizace) společnosti

- Rozšiřování působnosti medicíny do sfér, které dříve do její kompetence nepatřily (různé sociální a individuální problémy), aplikace postupů na problémy, které nesouvisejí s nemocemi (prevence, estetická medicína, léky)
- Aktivní účast pacientů
- Také proces demedikalizace

Př. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

DSM History

The *Diagnostic and Statistical Manual* has been updated seven times since it was first published in 1952.

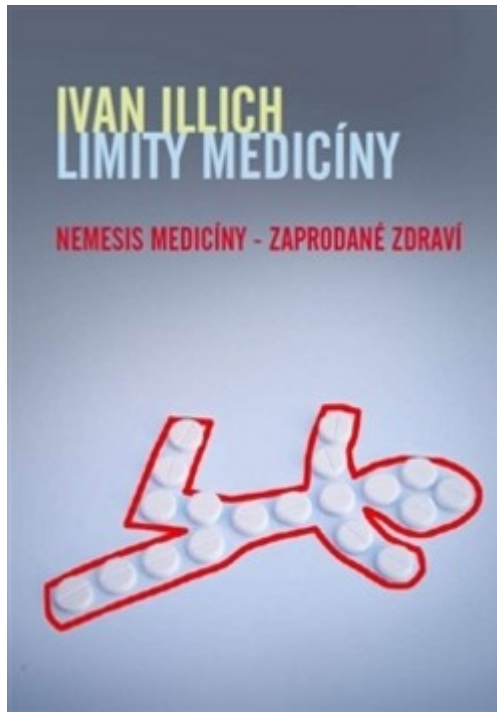
Version	Year	Number of diagnoses
DSM-I	1952	106
DSM-II	1968	182
DSM-III	1980	265
DSM-III-R	1987	292
DSM-IV	1994	297
DSM-IV-TR	2000	365

Kritika medikalizace

- snižuje naši toleranci rozdílů, zužuje definici toho, co je a co není normální
- nehledají se příčiny problémů
- medikalizace celého života, medikalizace ženského těla

Ivan Illich

iatrogenní působení medicíny (pevně zakotveno v praxi medicíny a odolné vůči snahám je řešit)

Současné trendy v medicíně

- rozvoj technologií a možností medicíny (např. genová terapie, reprodukční medicína atd.)
- pozornost se obrací od nemoci ke zdraví – hledání rizikových faktorů nemocí (i v genech), náchylnosti k nemocem - je třeba konstantně monitorovat vlastní tělo
- udržení zdraví jako otázka individuální morální zodpovědnosti a životního stylu
- pacient jako konzument
- budoucí „pacient“ oslovován přímo farmaceutickými firmami – spotřeba léků
- proměna vztahu mezi lékařem a pacientem
- medicínský turismus (transplantace, experimentální léčba - kmenové buňky, ukončení života, léčba neplodnosti, stomatologie, estetická medicína, lázeňská léčba)

- Př. Snížení kritického krevního tlaku ze 140/90 na 120/80 by přineslo na trh 30 milionů nových konzumentů léků v USA
- Technologie pro konstantní kontrolu svého zdraví

Spotřeba antidepressiv

(počet obyvatel beroucí denní dávku na 1000 obyvatel

Zdroj: OECD Health Data 2007, 2020)

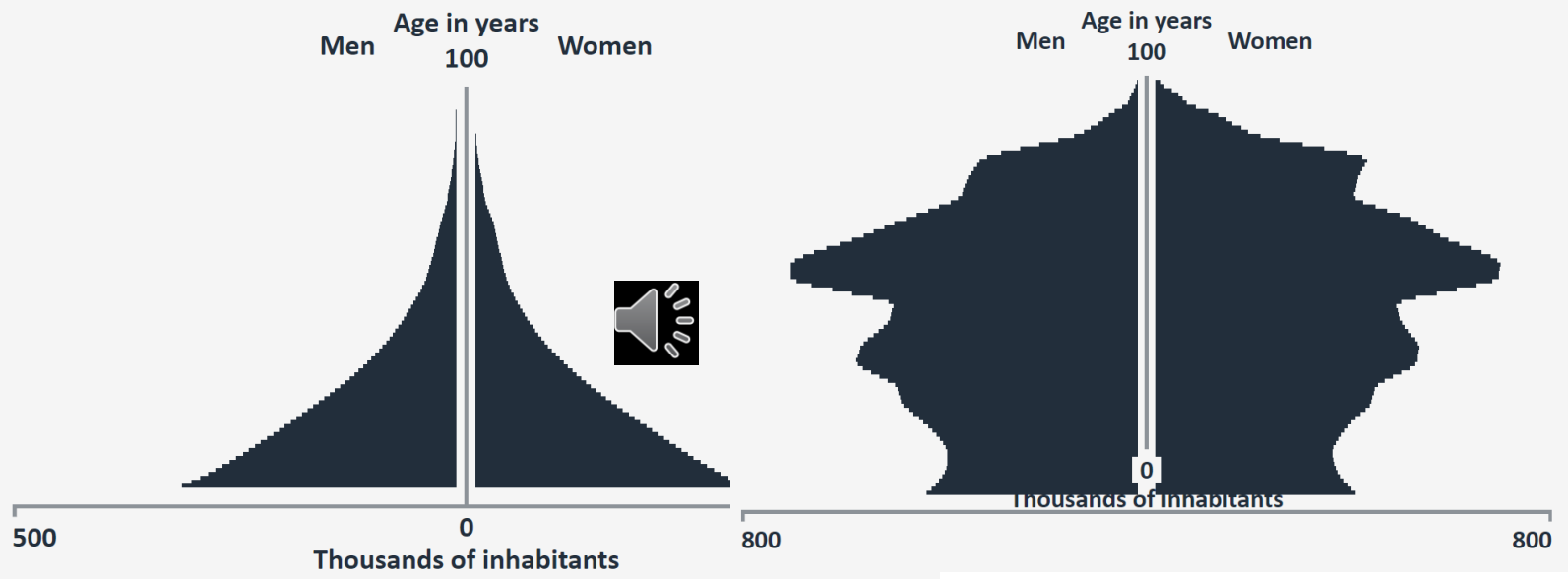
Stát	1995	2005	2016-2017
Austrálie	21,4	67,2	106,7
Belgie	?	53,3	79
Česko	5,4	26,9	57,1
Finsko	20,3		67,6
Island	33	94,8	141,4
Maďarsko	6,3	22,5	28,8
Nizozemí	?	39	48,1
Slovensko	4	18,1	38,9
Velká Británie	19,6	47,3	100,1

Tabulka 1: Prestiž povolání (průměrné bodové hodnocení) v letech 2004-2019¹

Profese	2004		2007		2011		2013		2016		2019	
	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.
Lékař	89,5	1.	89,8	1.	89,1	1.	91,5	1.	90,1	1.	88,6	1.
Vědec	80,7	2.	81,8	2.	75,4	2.	76,3	2.	77,1	2.	77,3	2.
Zdravotní sestra					73,9	3.	74,8	3.	72,8	3.	77,0	3.
Učitel na vysoké škole	78,5	3.	78,2	3.	72,4	4.	74,6	4.	72,7	4.	72,2	4.
Učitel na základní škole	71,3	4.	70,7	4.	70,3	5.	71,1	5.	70,8	5.	70,1	5.
Soudce	64,8	6.	65,0	7.	61,0	7.	66,3	6.	64,3	6.	67,5	6.
Projektant	64,1	7.	65,5	6.	61,7	6.	62,6	8.	61,4	7.	61,4	7.
Soukromý zemědělec	59,1	10.	59,0	8.	60,3	9.	63,9	7.	58,3	9.	61,1	8.
Policista	47,6	20.	52,1	13.	53,9	11.	55,7	10.	56,3	10.	60,8	9.
Programátor	66,3	5.	65,7	5.	60,8	8.	59,7	9.	59,7	8.	60,3	10.
Voják z povolání	44,8	22.	46,4	21.	48,3	17	49,7	16.	53,4	12.	56,4	11.
Truhlář	50,8	16.	51,4	14.	53,2	12.	55,6	11.	52,1	13.	55,9	12.
Starosta	60,1	8.	57,4	9.	52,6	14.	53,1	13.	54,3	11.	53,9	13.
Majitel malého obchodu	51,2	15.	50,1	16.	51,2	15.	54,8	12.	50,3	15.	52,7	14.
Účetní	53,5	14.	51,3	15.	54,0	10.	52,3	14.	50,5	14.	51,8	15.
Profesionální sportovec	56,1	11.	55,6	10.	51,2	16	47,6	18.	49,3	16.	50,6	16.
Manažer	59,4	9.	55,4	11.	53,0	13	50,2	15.	48,9	17.	50,5	17.
Stavební dělník					48,1	18	49,3	17.	44,0	19.	47,4	18.
Bankovní úředník	50,2	18.	48,7	20.	46,9	19	45,7	19.	42,3	20.	45,5	19.
Ministr	53,8	13.	50,0	17.	38,0	24	37,9	24.	46,7	18.	43,9	20.
Prodavač	42,8	24.	41,5	23.	43,6	21	44,7	20.	40,5	23.	43,5	21.
Novinář	54,4	12.	53,0	12.	46,5	20	43,8	21.	40,9	21.	40,3	22.
Sekretářka	43,7	23.	40,5	24.	41,4	23	40,0	22.	37,3	24.	38,5	23.
Kněz	46,1	21.	43,2	22.	42,8	22	38,0	23.	40,8	22.	36,7	24.
Uklízečka	29,4	26.	29,0	26.	34,0	25	34,2	25.	29,0	26.	34,5	25.
Poslanec	39,9	25.	36,5	25.	27,0	26	25,1	26.	31,2	25.	31,0	26.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost

Pozn.: V letech 2004 a 2007 ve výzkumech figurovaly profese opravář elektro (průměr 50,2 a 17. místo v roce 2004; průměr 49,7 a 18. místo v roce 2007) a soustružník (průměr 47,7 a 19. místo v roce 2004; průměr 49,0 a 19. místo v roce 2007).

THE WORLD POPULATION
7 834 649 615

POPULATION OF 65 AND OVER : ITALY
14,088,800

AVERAGE NUMBER OF CHILDREN PER WOMAN : FRANCE
1.84

View other key figures

[Newsletter](#)

[Open archive](#)

[Press section](#)

Agenda [+](#)

FR | EN

ABOUT INED

LATEST NEWS

RESEARCH

RESOURCES, METHODS

PUBLICATIONS

ALL ABOUT POPULATION

[All about population](#)

A tour of the globe to explore its population.

Use this section to:

- compare demographic indicators for different countries;
- help prepare for a class or an oral presentation;
- find simple answers to your questions*

DATA

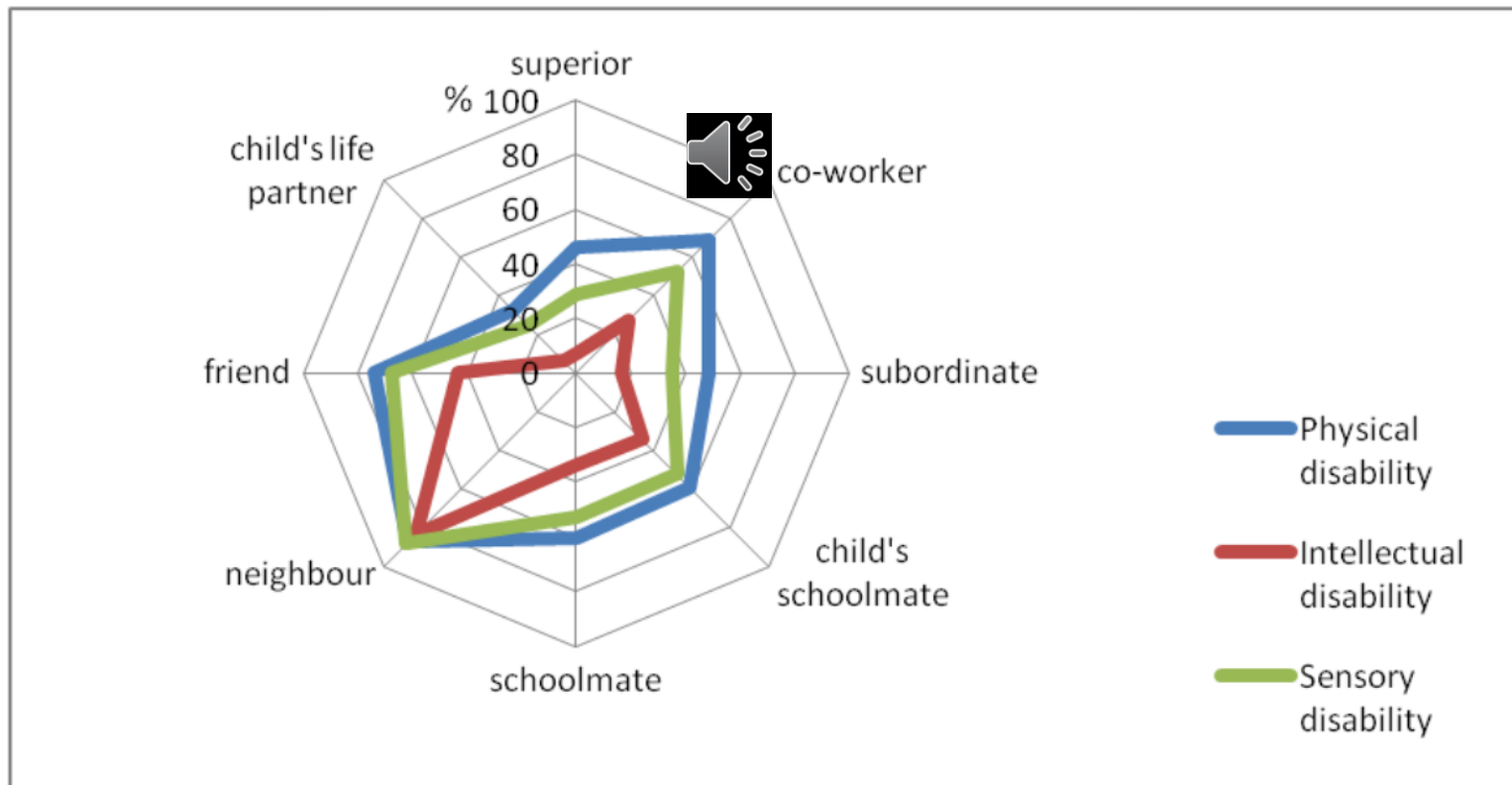
GRAPHS AND MAPS

POPULATION

Výzkum postojů k osobám s postižením (2011)

Sociální distance podle druhu postižení a typu vztahu

DEINSTITUCIONALIZACE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

CÍLEM JE

„podpořit proces zkvalitňování životních podmínek uživatelů současných pobytových zařízení sociální péče a podpořit naplňování lidských práv uživatelů sociálních služeb a jejich práva na plně dnotný život srovnatelný s vrstevníky žijícími v přirozeném prostředí“

JEDNÍM Z NÁSTROJŮ JE

TRANSFORMACE SOCIÁLNÍ PÉČE

**CHCETE ŽÍT S NEBEZPEČNÝMI
MENTÁLNĚ ZAOSTALÝMI
SPOLUOBČANY ???**

Většina členů zastupitelstva a kladně hlasovala pro
výstavbu 2 ústavů na ulicích Nad Fojstvím a
Rožnovská.

Během existence tohoto ústavu v Zašové zde došlo
k několika **VRAŽDÁM MEZI TĚMITO
CHOVANCII!!**

Chtěl bych vědět, jestli tam budou mít nějaký výběh. Nebo aspoň dvoumetrovou zeď nebo tak něco.

- [https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/namest-na-hane-olomoucky-kraj-domov-pro-osoby-s-postizenim-petice_1912081319 !\[\]\(71ac35c616fd8bfda805d579390e24d8_img.jpg\) k?fbclid=IwAR1qDmroLoohCgPDuOLievMkwnvIv-QTh-UJQImmKAsmLRasJeCXtdNyQE](https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/namest-na-hane-olomoucky-kraj-domov-pro-osoby-s-postizenim-petice_1912081319_k?fbclid=IwAR1qDmroLoohCgPDuOLievMkwnvIv-QTh-UJQImmKAsmLRasJeCXtdNyQE)

Děkuji za pozornost!

V případě jakýchkoli dotazů jsem k dispozici na
slepicka@mail.muni.cz